

DIZAYN VA TASVIRIY SAN'AT O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR

Axmedov Ravshan Tolipovich

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti

KIRISH

Dizayn va tasviriy san'at o'rtasidagi munosabatlar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, bir-birini o'zaro boyitadi va rivojlantiradi. Ushbu maqolada tasviriy san'atning dizayndagi o'rni, uning tarixiy evolyutsiyasi va zamonaviy dizayn amaliyotida tutgan ahamiyati tahlil qilinadi. Tasviriy san'atning estetik tamoyillari, kompozitsiya qoidalari va ifoda vositalarining dizaynda qo'llanilishi misollari bilan ko'rsatiladi. Shuningdek, klassik san'at asarlaridan zamonaviy raqamli dizayngacha bo'lgan davrni qamrab olib, tasviriy san'atning dizayn evolyutsiyasiga ta'siri va zamonaviy dizaynning yangi imkoniyatlari muhokama qilinadi. Ko'pgina olimlar va dizaynerlar tasviriy san'at va dizayn o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlaydilar.[1] Tasviriy san'atning asosiy elementlari - rang, shakl, tekstura va kompozitsiyaning dizaynda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi.[2] Tarixiy davrlar davomida san'at va dizayn o'rtasidagi uzviy aloqani, masalan, Uyg'onish davri san'atining me'morchilik va amaliy san'atga ta'sirini tahlil qiladi.[3] Zamonaviy dizaynda tasviriy san'atning yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashishini va natijada paydo bo'layotgan yangi estetik tendentsiyalarni o'rganadi.

Tadqiqot ob'ektlari va usullari. Ushbu maqolada tasviriy san'atning dizayndagi o'rnini tahlil qilish uchun tarixiy tahlil, taqqoslash va misol keltirish usullaridan foydalaniladi. Tanlangan san'at asarlari va dizayn loyihalari tahlil qilinib, ular orasidagi bog'liqlik va o'xshashliklar aniqlanadi. Bundan tashqari, zamonaviy dizayndagi turli sohalar (grafik dizayn, veb-dizayn, mahsulot dizayni) ko'rib chiqilib, tasviriy san'atning har bir sohaga ta'siri ko'rsatiladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at dizaynning asosini tashkil etadi. Uning estetik prinsiplari dizaynning vizual jozibadorligini va samaradorligini belgilaydi. Ranglar uyg'unligi, shakllar muvozanati, kompozitsiya qoidalari dizaynning yaxlitligi va professionalligini ta'minlaydi. Masalan, klassik rasm kompozitsiyasi zamonaviy veb-saytlarning maketlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, tasviriy san'atdagi innovatsion uslublar dizaynda yangi trendlarni yaratishga turtki beradi. Masalan, abstrakt ekspressionizmning ta'siri zamonaviy grafik dizaynda kuzatilishi mumkin.

Natijalar va uning muhokamasi. Tasviriy san'atning dizayndagi o'rni faqat estetik jihat bilan cheklanmaydi. U dizaynning ma'no va maqsadlarini ifodalashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. San'at asarlari orqali ifodalangan g'oyalar va his-tuyg'ular dizayn orqali ham auditoriyaga yetkazilishi mumkin. Shu bilan birga, tasviriy san'atning dizaynda qo'llanilishi ba'zan qiyinchiliklarga ham duch kelishi mumkin. Masalan, san'at asarining ma'nosini to'liq tushunmasdan uni dizaynda qo'llash noto'g'ri talqinlarga olib kelishi mumkin. Dizaynda rang tasvirining o'rni va ahamiyati juda katta. Ranglar nafaqat estetik jihatdan yoqimli ko'rinishni yaratishda, balki ma'lumotni yetkazishda, his-tuyg'ularni uyg'otishda va foydalanuvchi

tajribasini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ranglarning ta'siri psixologiya, madaniyat va marketing bilan chambarchas bog'liq. Dizayn va san'atni ajratib turadigan savol juda chalkash va vaqt o'tishi bilan ko'p marta muhokama qilingan. Rassomlar va dizaynerlar umumiy bilim bazasidan foydalangan holda vizual kompozitsiyalarni yaratadilar, ammo ularning maqsadlari butunlay boshqacha. Ba'zi dizaynerlar o'zlarini rassom deb bilishadi, lekin bir nechta rassomlar o'zlarini dizayner deb bilishadi. Xo'sh, san'at va dizayn o'rtasidagi farq nima? Ushbu maqolada biz har bir yo'nalishning ba'zi asosiy tamoyillarini ko'rib chiqamiz va taqqoslaymiz. Ushbu mavzu aniq qo'llanma emas, balki muhokama qilish uchun boshlang'ich nuqtadir. Yaxshi san'at asari ilhomlantiradi. Yaxshi dizayn rag'batlantiradi. Odatda, san'at asarini yaratish jarayoni noldan, bo'sh tuvaldan boshlanadi. San'at asari rassomning g'oyalari, fikrlari yoki his-tuyg'ularidan kelib chiqadi. Bugungi kunda eng mashhur (va muvaffaqiyatli) san'at asarlari rassom va uning tomoshabinlari o'rtasida eng kuchli hissiy aloqalarni o'rnatadiganlardir. Aksincha, dizayner biror narsa yaratishga kirishganida, u xabar, tasvir, g'oya yoki harakat bo'lsin, deyarli har doim boshlang'ich nuqtasiga ega. Dizaynerning vazifasi yangi narsalarni ixtiro qilish emas, balki ma'lum bir maqsad uchun biror narsani birlashtirishdir. Rassomlar o'z his-tuyg'ularini boshqalar bilan bo'lishish va tomoshabinlarga undan saboq olish yoki undan ilhom olish uchun san'at asarini yaratadilar. Ehtimol, faqat 17-asrning oxirida rassomlar birinchi navbatda o'zlarining shaxsiy asarlari, uslubi yoki shon-shuhratlari uchun qidirila boshlandi. Rassomlar o'sib borayotgan savdogarlar sinfiga manzara, natyurmort va janrdagi rasmlarni taklif qila boshladilar va bunday asarlar rassomlar uchun daromad manbai bo'ldi. Bundan oldin, rassomlar o'zlarining homiylari, gildiyalari yoki munitsipalitetlari tomonidan juda aniq maqsadlarda, masalan, aristokratiyaning uylarini bezash yoki cherkovlar, bannerlar yoki portretlar uchun obro'-e'tiborni oshirish va homiyni ehtiyojlarini qondirish uchun xayr-ehson qilish uchun yollangan yoki buyurtma qilingan. rassomga qaraganda. Rassomlarga hunarmandlar yoki maxsus mahoratga ega hunarmandlar sifatida munosabatda bo'lishdi. Quyida dizaynda rang tasvirining o'rni va ahamiyatini keltirilgan:

1. Estetika va Vizual Jozibadorlik:

Harmoniya va Uyğunlik: Ranglarning to'g'ri tanlanishi dizaynning yaxlitligini va estetik jozibadorligini ta'minlaydi. Ranglarning uyg'unligi va kontrasti vizual muvozanatni yaratadi va ko'zni quvontiradi.

Shaxsiyat va Brending: Ranglar brendning shaxsiyatini ifodalaydi va uni raqobatchilardan ajratib turadi. Masalan, qizil rang energiya va ishtiyoqni, ko'k rang esa ishonch va xotirjamlikni ifodalaydi.

Moda va Tendentsiyalar: Ranglar moda va tendentsiyalarga bog'liq ravishda o'zgarib turadi. Zamonaviy dizayn tendentsiyalari ranglarning yangi kombinatsiyalari va palitrası bilan ajralib turadi.

2. Ma'lumotni Yetkazish va Navigatsiya:

Ierarxiya va Aksanlar: Ranglar ma'lumot ierarxiyasini belgilash va muhim elementlarni ajratib ko'rsatish uchun ishlatiladi. Yorqin ranglar diqqatni jalb qiladi va ko'zga tashlanadi.

Navigatsiya va Interfeys: Ranglar veb-saytlar va ilovalardagi navigatsiya elementlarini aniqlash va foydalanuvchilarga osongina yo'naltirishda yordam beradi.

Xabarnoma va Ogohlantirish: Ranglar xavf-xatarlar, ogohlantirishlar yoki muhim xabarlarni bildirish uchun ishlatiladi (masalan, qizil rang xavfni, yashil rang muvaffaqiyatni bildirishi mumkin).

3. His-tuyg'ularni Uyg'otish va Psixologik Ta'sir:

Kayfiyat va Muhit: Ranglar kayfiyatni va muhitni belgilashda muhim rol o'ynaydi. Issiq ranglar (qizil, to'q sariq) energiya va ishtiyoqni, sovuq ranglar (ko'k, yashil) esa xotirjamlik va tinchlikni uyg'otadi.

Hissiy Aloqa: Ranglar foydalanuvchilar bilan hissiy aloqa o'rnatishda yordam beradi. Masalan, yumshoq ranglar iliqlik va mehr-muhabbatni, qorong'u ranglar esa sirli va jiddiylikni ifodalashi mumkin.

Madaniy Farqlar: Ranglarning ma'nosi va ramziyligi madaniyatlarga qarab farq qilishi mumkin. Shuning uchun dizaynerlar maqsadli auditoriyani hisobga olishlari kerak.

4. Foydalanuvchi Tajribasini Yaxshilash:

Kirish va Foydalanish Qulayligi: Ranglar dizaynning kirish va foydalanish qulayligini oshirishda yordam beradi. To'g'ri ranglar kombinatsiyasi foydalanuvchilarga ma'lumotni osongina topishga va navigatsiya qilishga imkon beradi.

Universal Dizayn: Ranglar tanlashda ko'rish qobiliyati cheklangan odamlarni hisobga olish muhimdir. Ranglarning kontrasti va o'qilishi foydalanuvchilarning barcha toifalari uchun qulay bo'lishi kerak.

XULOSA

Tasviriy san'at dizaynning ajralmas qismi hisoblanadi. Uning estetik prinsiplari, ifoda vositalari va tarixiy evolyutsiyasi dizaynning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy dizaynning murakkabligi va ko'p qirrali bo'lishiga qaramasdan, tasviriy san'atning asoslari dizaynerlar uchun muhim qo'llanma bo'lib qolmoqda. Kelajakda tasviriy san'at va dizaynning o'zaro ta'siri yanada chuqurlashib, innovatsion va estetik jihatdan boy dizayn loyihalarini yaratishga imkon beradi. Rang tasviri dizaynning ajralmas qismidir va uning muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ranglarni to'g'ri tanlash va qo'llash dizaynning estetik jozibadorligini oshiradi, ma'lumotni samarali yetkazadi, foydalanuvchi tajribasini yaxshilaydi va brendning shaxsiyatini mustahkamlaydi.

ADABIYOTLAR:

1. Modaning oxiri. Globallashuv davridagi kiyim va kostyumlar / Ed. Adama Geci va Viki Karamimas; qator ingliz tilidan T. Pirusskaya. – M.: Yangi adabiy sharh, 2020. – 288 b.

2. Abdullaev N. U. San'at tarixi, 2001. – 28 b.

3. Xudayberganov R.A. Chizmatasvir Shark.2007.-65 b.

4. Calafato P. Moda fazolari / Modaning oxiri. Globallashuv davridagi kiyim va kostyumlar / Ed. Adama Geci va Viki Karamimas; qator ingliz tilidan T. Pirusskaya. – M.: Yangi adabiy sharh, 2020. – 288 b.: . 50-67-betlar.